

Цифрлық теңге «алдау құралы» ретінде: алаяқтардың жаңа схемасы

Күн сайын біз қолма-қол ақшаны аз пайдаланамыз және смартфон экранына көбірек сенеміз. Телефон нөмірі бойынша аударымдар, маркетплейстер, инвестициялық қосымшалар, мессенджерлердегі «тиімді ұсыныстар». Цифрлық орта ыңғайлы болды. Бірақ ыңғайлы болуымен қатар тәуекелдер де өсті.

Бүгінгі күні қаржылық алаяқтық көшеде емес, чатта, бейнебайланыс арқылы немесе инвестициялық фишингтік сайт арқылы жиі орын алады. Негізгі цифрлық схемаларды талдап, цифрлық теңге төңірегіндегі алыпсатарлыққа жеке тоқталайық.

Цифрлық теңгеге «инвестициялар»: алаяқтар мемлекеттік жобаны қалай пайдаланады

Соңғы айларда азаматтарға айына немесе тіпті аптасына 50-100% кепілдендірілген кірістілікпен «жаңа мемлекеттік инвестициялық жобаға», «цифрлық теңге платформасына» немесе «Ұлттық Банктен ресми бағдарламаға» инвестиция салу ұсынылатын жағдайлар жиілеп кетті.

Бұл орайда цифрлық теңге – бұл Ұлттық төлем корпорациясы мен Қазақстан Ұлттық Банкі іске асыратын мемлекеттік жоба екенін нақты түсіну маңызды. Бұл кәдімгі теңгеге тең ұлттық валютаның цифрлық түрдегі нысаны. Бұл инвестициялық құрал емес және пайда табуға арналмаған.

Цифрлық теңге есеп айырысу құралы ретінде құрылады: тауарлар мен қызметтерге ақы төлеу, аударымдар, әлеуметтік төлемдер. Бұл алыпсатарлық актив емес, ақшаның тағы бір түрі. Ол бөтен сайттар арқылы «сатылмайды» және «басында сатып алу» ретінде ұсынылмайды.

Ең бастысы – мемлекеттік ұйымдар тұтастай алғанда инвестициялық жобаларды іске асырмайды және олар үшін тұрғындардан қаражат тартпайды.

Алаяқтардың сценарийі үш фактордың жиынтығына негізделген: мемлекетке деген сенім, тиімді мүмкіндікті жіберіп алудан қорқу және тәуекелсіз жоғары пайда туралы уәде ету (аптасына 100%-ға дейін). Нәтижесінде, әлеуетті инвесторға «кірістің өсуі» бар жеке кабинет көрсетіледі және тіпті ең төменгі төлемді бірінші рет жасай алады. Осыдан кейін алаяқтар одан да көп қаражат салуды ұсынады, жоғары кірісті көрсетеді, содан кейін байланыс үзіледі – әдетте қаражат алу кезінде. Кепілдендірілген жоғары кірістілік алаяқтықтың негізгі белгісі екенін есте ұстаған жөн. Қаржы саласында жоғары пайда әрқашан жоғары тәуекелмен байланысты. Ерекше жағдайлар жоқ.

Егер сізге «цифрлық теңгенің өсуінен» ақша табуды ұсынса – бұл инвестиция емес, алаяқтық әрекеті!

Жалған инвестициялық жобалардың жарнамасы әлеуметтік желілерде жиі пайда болады және түсініктемелерде көптеген бірдей мақтау пікірлерді табуға болады. Инвестициялық сайттарға сілтемелердің көпшілігі қазақстандық интернет-аймақта жоқ және .com, .net, .xyz, .top, .info, .vip, .online домендері бар күмәнді порталдарға апарады. Сонымен қатар, алаяқтар көбінесе нақты сайттар мен алаңдарды қолдан жасауға тырысады. Бұл тағы бір назар аударатын фактор.

Фишингтік сайттар: ақша құнымен өлшенуі мүмкін көшірме

Елестетіп көріңіз: күдікті операция туралы хабарлама келеді. Ішінде – «шұғыл бас тарту» сілтемесі. Пайдаланушы банк парақшасына ұқсайтын сайтқа кіреді: логотип, дизайн, таныс түймелер. Айырмашылығы – мекенжайдағы бір әріп немесе керісінше, мекенжайдың тым ұзақ болуы, мысалы, login.банкатауы.invest.com.

Одан әрі бәрі жылдам орын алады. Пайдаланушы карта нөмірін, қолданылу мерзімін, CVV-кодты, SMS-растауды енгізеді – ақша шынайы есептен шығарылады. Фишинг шұғыл әрекет ету және қауіптілік сезімін тудыратындықтан жұмыс істейді. Үрейге бой алдырған адамдар егжей-тегжейді жиі тексермейді. Атап айтқанда, егжей-тегжейлер қауіпсіздіктің басты бағыты болып табылады. Айтпақшы, егер логин, пароль немесе деректемелерді енгізер алдында сайттың байланысы қорғалған болмаса (<https://> -дан басталмаса), оны жабыңыз.

Осыған ұқсас схемалар сауда алаңшаларына да байланысты болуы мүмкін. Алаяқтар тауарларды өте төмен бағамен жарнамалайды, әртүрлі науқандарды, сыйлықтарды және адалдық бағдарламаларын ұсынады. Мұның бәрі қырағылықты жою және егжей-тегжейлерді түсінбеген сатып алушыдан аударым алу үшін жасалады. Мұнда алаяқтар цифрлық валюта туралы жалған ақпаратты да пайдалана алады!

Бұл порталда барлық мәмілелер цифрлық теңгемен қорғалғаны, ал олардың заңдылығын мемлекет бақылап отырғаны туралы хабарлама болуы мүмкін. Мұндай хабарламалар заңды күшке ие емес және тек бір мақсатқа бағытталған – жәбірленушінің қырағылығын жою және одан қаражат аударуға қол жеткізу. Сонымен қатар, фишинг ақшаны осы жерде және тап қазір алу мақсатына ие болмай, пайдаланушы туралы дербес деректер мен басқа да ақпаратты алуға арналған болуы мүмкін.

Есіңізде болсын, фишерлер тек нақты бір доменмен шектелмейді – олар сайтты кез келген домендік аймақтағы кез келген танымал атаумен жасыра алады, ең бастысы, оның сенімді болып көрінуінде. Маңызды деректерді енгізбес бұрын доменді екі рет тексерген жақсы әдет болып табылады. Алаяқтар жалған сайт жасау үшін ұлттық аймақтарды да, халықаралық домендерді де белсенді пайдаланады, сондықтан сайттың атауына ғана емес, оның мекенжайына да назар аудару керек.

Цифрлық қауіпсіздіктің негізгі қағидалары

- Кепілдік берілген жоғары кірістілігі бар жобаларға инвестициялар жасамаңыз
- Жобаға инвестиция жасамас бұрын оны тексеріп алыңыз, оның ішінде күдікті ұйымдар тізімі бойынша: <https://www.gov.kz/memleket/entities/ardfm/documents/details/318075?lang=ru>
- Үшінші тұлғаларға банк карталарын және шоттарға деген қолжетімділік бермеңіз.
- SMS және push-хабарламалардағы кодтарды ешқашан басқа біреуге айтпаңыз.
- Қоңырау бойынша ақшаны «қауіпсіз» немесе «резервтік» шоттарға аудармаңыз.
- Деректеріңізді енгізбей тұрып сайт мекенжайын тексеріп алыңыз.
- Екіфакторлы аутентификациялауды қосыңыз және операцияларға лимит белгілеңіз.
- Күмән келтірген жағдайда тұтқаны қойыңыз және банкке өзіңіз ресми нөмір бойынша қайта қоңырау соғыңыз.

Цифрлық экономика қаржыны жылдам әрі ыңғайлы басқаруға мүмкіндік береді. Бірақ жылдамдық тек пайдаланушының ғана емес, алаяқтың да серігі. Цифрлық теңге – бұл артық кірістер әлеміне билет емес, ұлттық валюта нысаны. Бұл неғұрлым тезірек анық болса, сенгіштік арқылы ақша табуға тырысатындардың мүмкіндігі соғұрлым аз болады. Ақпаратты әрқашан тексеріп жүріңіз.